

De quan Sylvia Plath va vindre a Benidorm

Pasqual ALMIÑANA OROZCO

(Doctor en Filologia Catalana)

Resum: Trajecte per Benidorm de Sylvia Plath i Ted Hughes en la seua lluna de mel l'any 1956.

Paraules clau: Benidorm, poesia, xarxieres, estiu, turisme, carrer de Tomàs Ortuño.

Resumen: Trayecto que llevaron a término Sylvia Plath y Ted Hughes en su luna de miel por Benidorm el año 1956.

Palabras clave: Benidorm, poesía, rederas, verano, turismo, calle de Tomàs Ortuño.

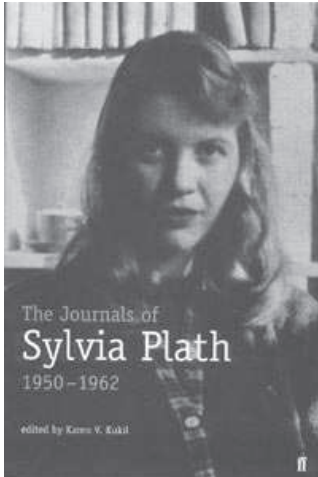

Figura 1. Foto Diari

1 Introducció

L'escriptora nord-americana Sylvia Plath va vindre a Benidorm amb el seu marit, Ted Hughes, a passar la lluna de mel l'estiu de 1956. Enguany fa 51 anys. Encara que Ted Hughes també va ser un escriptor destacat —fou nomenat poeta oficial de la Gran Bretanya des del 1984 al 1998 (any de la seua mort)—, centrarem el present estudi en la figura de Sylvia Plath perquè va deixar constància escrita i directa de la seua estada a Benidorm.

Sylvia Plath és considerada una de les poetesses cabdals de la literatura nord-americana del segle XX segons ho testimonien tots i cadascun dels estudiosos i crítics de la seua obra. Per això mateix considerem important la relació amb Benidorm però no és la funció d'aquest escrit l'anàlisi de l'obra encara que s'expliquen algunes característiques distintives per conèixer-la, comprendre-la i valorar-ne la transcendència, sinó situar l'autora en el context geogràfic del nostre poble durant el temps que hi va estiuar.

2 Biografia breu

Sylvia Plath va nàixer a Boston l'any 1932. Va estudiar a l'Smith College de Northampton, de Massachussets (EE.UU). Es va graduar, amb *summa cum laude*, en 1955 i va guanyar una beca Fulbright per estudiar durant dos anys a la Universitat de Cambridge on va conèixer el poeta anglès Ted Hughes amb qui es va casar el 16 de juny de 1956. La lluna de mel la van passar a París, Madrid i Benidorm. Va tindre dos fills i el 1962 el matrimoni es va separar. Patia transtorns bipolars. L'onze de febrer de 1963, Sylvia Plath es va suïcidar a Londres.

Figura 2. Smith College (EE.UU)

3 Poetessa i narradora

Com a fet destacable en la importància literària de Sylvia Plath, tenim com la seua obra és analitzada des de la perspectiva del feminisme, de causes confessionals, suïcides, psicoanàliques, plantejaments romàntics, modernistes i pictòrics.

En els textos, diguem-ne privats, del diari personal i les cartes que escriu a sa mare, al seu germà i a d'altres persones, explicita contínuament el desig d'escriure perfectament, millor dit, d'expressar perfectament el que sent des del punt de vista literari. És una obsessió arribar al grau de perfeccionament total, així com viure de les seues obres, cosa que en alguns moments de la seua vida va aconseguir. En realitat, Sylvia Plath és l'escriptora pura, la persona que vol dedicar tota la vida a escriure no solament com a ofici sinó com a l'única forma de comunicar-se amb els altres. Això mateix la desestabilitzava. També pintava com a forma d'expressió al mateix temps que escrivia.

Dels textos consultats sobre la poètica de Sylvia Plath, extraiem que el món de la poetessa és complex, ple de força i creativitat a la recerca d'afirmació i amor però també apareix el sentiment d'opressió, de pèrdua i de rebuig. La inseguretad en el seu poder d'expressió es manifesta al costat de la necessitat vital de la literatura.

En els set últims mesos de vida va ser capaç de superar-se a ella mateixa i escriure una impressionant quantitat de poemes que l'han situada entre els grans escriptors, tal i com ella preveia en una de les cartes a sa mare. Aquests darrers poemes es publicaran en el llibre *Ariel* (1965).

L'obra poètica de Sylvia Plath es pot dividir en tres èpoques: 1956-1960, anys d'aprenentatge i domini de la tècnica en què incloem els poemes escrits a Benidorm; 1960-1961, època de transició; i, 1962-1963, quan la poetessa troba finalment el seu propi estil.

Com a narradora destaquem la novel·la *The Bell Jar* (*La campana de vidre*) i el recull de narracions curtes *Johnny Panic and the Bible of Dreams* (*Johnny Panic i la bíblia dels somnis*).

Quan Sylvia Plath va morir a penes si va tindre ressò perquè era quasi una desconeguda en el món literari ja que solament havia publicat el llibre de poemes *The Colossus* (1960) i la novel·la *The Bell Jar* (1963) amb el pseudònim de Victoria Lucas uns mesos abans de la seua mort, el poema «*Tres dones*» per a recitar-lo a la BBC i molts poemes i narracions curtes en revistes angleses i, sobretot, nord-americanes així com guanyadora de premis de poesia però tot i així passà quasi inadvertida per a gran part de la crítica.

Tant l'obra poètica com la narrativa de Sylvia Plath continuen sent llegides, analitzades, reeditades i en algun cas representades arreu del món, així com traduïdes constament i també font d'inspiració de cançons.

4 Obra publicada

Va ser Ted Hughes, l'exmarit, qui amb la publicació del llibre de poemes *Ariel* (1965), ha contribuït a què Sylvia Plath siga considerada la poetessa reconeguda i admirada.

Figura 3. Foto portada *La campana de vidre*

També han promogut la difusió de la seua obra, sa mare, Aurelia Schober, amb l'edició de *Letters home, 1950-1963* (1975) que són la correspondència que es van escriure mare i filla; així mateix, Frieda Hughes, la filla, va editar *Sylvia Plath "Daddy"-The Restored Edition, Ariel A facsimile of Plath's Manuscript, reinstating Her Original Selection and Arrangements* l'any 2004. (3)

Tota l'obra, tant poètica com narrativa, a excepció de les editades per sa mare, la filla i de *The Unabridged Journals of Sylvia Plath (1950-1962)*, editada per Karen V. Kukil, ha estat publicada a cura de Ted Hughes.

De la mateixa manera, també podem avaluar la importància de Sylvia Plath per l'adaptació de la novel·la *The Bell Jar (La campana de vidre)* al cine amb el mateix títol, dirigida per Larry Peerce l'any 1979 i de la seua biografia amb el títol *Sylvia*, dirigida per Christine Jeffs l'any 2003. També, el cantant nord-americà Ryan Adams creà la cançó *Sylvia Plath*, publicada en l'àlbum *Gold* l'any 2001. Igualment, el poema *Three Women (A Poem for Three Voices) (Tres dones. Un poema per a tres veus)* és representat per companyies teatrals arreu del món.

POESIA

«*Fiesta Melons*», *The Christian Science Monitor*, 1959

«*Departure*», *Nation*, 1959

«*The Beggars of Benidorm Market*», *Chelsea Review, VII i Crystal Gazer*, 1960

«*The net menders*», *New Yorker*, 1960.

The Colossus, 1960

«*Three Women*», 1962 (poema declamat per l'autora en la BBC)

Ariel, 1965

Crossing the water, 1971

Fiesta Melons, 1971 (opuscle d'edició reduïda)

Winter Trees, 1971

Sylvia Plath-Collected Poems, Ed. Faber & Faber Ltd., 1981 (premi Pulitzer, 1982)

Sylvia Plath "Daddy"-The Restored Edition, -Ariel A facsimile of Plath's Manuscript, reinstating Her Original Selection and Arrangements, 2004 (a cura de Frieda Hughes)

NOVEL·LA

The Bell Jar, 1963 (amb el pseudònim de Victoria Lucas)

PROSA

Letters home (1950-1963) (a cura de sa mare, Aurelia Schober), 1975

Johnny Panic and the Bible of Dreams, 1977

The Journals of Sylvia Plath, 1982

The Magic Mirror, 1989 (tesi per a l'Smith College)

The Unabridged Journals of Sylvia Plath (1950-1962), 2000 (a cura de Karen V. Kukil)

OBRES PER A XIQUETS

The Red Book, 1976

The It-Doesn't-Matter-Suit, 1996

Collected Children's Stories, 2001

Mrs. Cherry's Kitchen, 2001

5 De quan Sylvia Plath va vindre a Benidorm

The Journals of Sylvia Plath, en la versió castellana *Diarios*, i *Letters home* (1950-1963), en la versió castellana *Cartas a mi madre*, i quatre poesies («*The Net-Menders*», «*Fiesta Melons*», «*The Beggars*» i «*Departure*») són les fonts a partir de les quals trobem les referències de quan Sylvia Plath va vindre a Benidorm. Existeix algun altre text que no ha estat possible consultar així com dos esboços dels quals solament tenim referències.

A títol de contrast i en algun cas de complementarietat, citarem el llibre *Cartes d'aniversari (Birthday Letters)* de Ted Hughes que també parla de l'estada a Benidorm però en temps passat en els poemes *Passeig lunar* i *Dibuix* i el poema *Febre* que ho fa tangencialment; aquest llibre explica en vers la seua vida des que va conèixer Sylvia Plath.

6 El diari

El diari que Sylvia Plath va escriure durant la seua vida va ser publicat per Ted Hughes amb el títol *The Journal of Sylvia Plath* l'any 1982. Seguint l'edició traduïda al castellà de 1996, *Diarios*, l'editora, Frances McCullough, especifica que no tot el que l'escriptora va escriure apareix publicat. Estudis posteriors demostren que l'exmarit va controlar l'edició i va decidir què era publicable. L'any 2000, Karen V. Kukil va publicar una nova edició on apareixen els diaris complets.

La característica del *Diario* en ser editat i esporgat per Ted Hughes ens priva substancialment d'una gran part del que va escriure la poetessa sobre Benidorm.

Podríem qualificar d'estafa literària de l'exmarit no publicar els diaris complets però ho qualificarem com a circumstàncies personals que ho van impossibilitar. Malauradament, els retalls de l'exmarit ens priven de tindre la visió directa i total de Sylvia Plath sobre Benidorm.

És per tot això que l'escassetat de referències concretes que apareixen al diari, ens du a mirar amb lupa el text i traçar, en la mesura del possible, les dates, l'itinerari i les dades que Sylvia Plath escriu de Benidorm. Efectivament, en alguns moments, més que exposar un text d'una autora, ara consagrada, sembla una obsessió per descobrir les persones i els llocs que va conèixer. Algunes preguntes com: per què vénen a Benidorm, com és que coneixien un poble com el nostre, qui els n'informa, qui pren la decisió de vindre-hi, queden sense resposta en aquesta edició que utilitzem. Per tot això, deduïm que és impossible que una persona amb la sensibilitat poètica i dots d'observació com Sylvia Plath, en el Benidorm de 1956, no escriguera totes i cada una de les experiències que va viure tant des del punt de vista de les relacions humanes com de les sensacions que li produiria el paisatge. El contrast d'una universitària bostoniana amb el Benidorm de 1956 li deuria causar, sinó una gran impressió, sí una gran curiositat, que l'exmarit ens va privar en publicar solament algunes d'aquestes anotacions.

Però ens hem de conformar perquè són tan escassos els personatges destacats de les ciències, les lletres i de les arts que han visitat Benidorm i que n'han deixat petja escrita que no podem passar per alt aquesta autora de reconeguda vàlua en el món de la literatura.

Sylvia Plath comença a escriure el diari des de Benidorm sense especificar el dia, solament apareix el nom de Benidorm com a títol. Com més avant veurem, en les cartes que escriu a sa mare trobem algun detall més però tampoc molt. Per tant no sabem quin dia va arribar a Benidorm ni tampoc quan se'n va anar. Quan es troba a la segona casa que el matrimoni havia llogat, diu que les deu pròximes setmanes, o siga dos mesos i mig: juliol, agost i part de setembre, seran molt productives. En les cartes que escriu a sa mare concreta més les dates. Des d'aquesta nova casa, explica que han estat dos dies per recuperar-se de la setmana que han passat a casa de la vídua Mangada.

El 23 de juliol és la primera data explícita en la segona anotació al diari i no n'haurà cap més. En conclusió: no és possible acotar els dies que el matrimoni va estar a Benidorm. Més avant, quan analitzem les cartes que va escriure a sa mare, podrem comparar les dates i arribar a una hipòtesi.

Quan Sylvia Plath comença a escriure el diari des de Benidorm, ho fa des de la nova casa que han llogat, de la qual diu: *Nuestra nueva casa es magnífica. No dejamos de maravillarnos de haberla alquilado para el verano por el mismo precio que la viuda Mangada nos cobraba...* i explica com els havia anat a l'habitacioneta amb dret a cuina que havien llogat a la vídua Mangada, de la qual m'estalvie els comentaris que li dedica per les condicions inadequades de la casa.

Figura 4. Xalet vídua Mangada, 1956, Foto Quico

De la terrassa que tenia la casa de la vídua Mangada de la qual a partir d'ara nomenarem xalet pel tipus d'habitatge tal i com diem a Benidorm, hi explica, en traducció de la versió castellana:

...terraza supuestamente con vistas al mar (más bien a las multitudes de mirones ruidosos que ocupan el paseo), que resultó ser la característica más desagradable en lugar de la mejor... a partir de las diez de la mañana, yo era más consciente de las miradas que se me dirigían que de la máquina de escribir que tenía delante...

No em puc imaginar, l'estiu de 1956, una multitud de gent mirant cap al xalet des del passeig de la platja de Llevant (4). Clar que tot és una qüestió d'apreciació i, per tant, relativa. És evident que la poetessa va vindre amb el seu marit a passar la lluna de mel però també a escriure i estudiar en silenci. Amb el canvi de casa, hi diu: *...la paz es completa... Disfrutamos de tranquilidad absoluta...*

No obstant això, a la casa que es van traslladar van haver de fer algunes reparacions:

...; los obreros han estado martilleando continuamente en la cocina y el baño, instalando el motor del agua para la ducha, el retrete y el lavabo. Ayer terminaron por fin, taparon los agujeros con yeso y ya tenemos agua limpia y centelleante, fría pero maravillosa, mucho mejor que las anticuadas cañerías e instalación eléctrica de la viuda.

Potser és ara el moment de dir que, com a conseqüència de la investigació, sabem que Sylvia Plath està parlant de la casa situada al carrer de Tomàs Ortuño, 59,

tres cases més amunt de la meua. Veges, tu! Actualment és un edifici. La casa es trobava situada a l'actual cantó del carrer de Sant Antoni amb el del carrer de Tomàs Ortuño i el número actual (61) no es correspon amb el d'aquella època perquè a primeries dels 70 va construir-se un edifici a l'actual cantó del carrer Apol·lo XI on hi havia un camí que donava pas a una casa interior i augmentà la numeració del carrer de Tomàs Ortuño. El canvi d'habitatge, vulgues que no, deuria causar-li un daltabaix, —que segurament deuria escriure al diari—, perquè d'estiuejar davant la mar, al xalet de la vídua Mangada, a vindre a passar l'estiu al Calvari, la diferència era notable per a uns estiuejants com ella i el marit. Llavors, la poetessa sentència:

Todo marcha estupendamente en este nuevo sitio. Estoy convencida de que va a ser la fuente, durante las diez semanas próximas, de un vivir y escribir llenos de creatividad...

Plath continua el seu diari anotant el que a ella sempre li preocupava com era el d'escriure i hi anota:

... y sin duda romperé esta semana el maleficio que pesa sobre los relatos que quiero escribir; el cuento sobre la corrida y quizá uno acerca de la viuda Mangada (¿en tono de comedia?) junto con capítulos de mi nueva novela que podrían utilizarse como trabajos para Harper's, también un artículo con apuntes a lápiz, sobre Benidorm, para The Christian Science Monitor. He de aprender español y traducir además del francés.

L'escriptora planifica els desitjos d'escriure. De la llogatera, la vídua Mangada, escriurà el relat *That Widow Mangada*, publicat dins el llibre de narracions curtes *Johnny Panic and the Bible of Dreams* (*Johnny Panic i la Bíblia de somnis*), publicat l'any 1977. A la revista mencionada, publicarà el poema «*Fiesta Melons*» amb data del 13 de juliol de 1959.

Casa del carrer Tomàs Ortuño, 59 Miquel Pérez Zaragoza i família

Figura 5. Casa a Tomàs Ortuño, 59,

A propòsit dels apunts a llapis sobre Benidorm, al poema «*Dibuix*», del llibre *Cartes d'aniversari* de Ted Hughes, se'ns explica què feia Sylvia Plath a més d'escriure:

*...El temps s'obria
quan dibuixaves el mercat de Benidorm.
Jo, assegut a prop teu, prenia quatre notes.
Passaven les hores. La gent de les parades
venia a mirar si els havies pintat bé.
Sèiem en aquells graons, amb espartenyas d'espart,
feliços. La novetat que havíem estat com a turistes
s'havia esvaït, i ara ja coneixíem
tots els racons de la ciutat. Érem objectes*

Figura 6. Mercat al carrer Martínez Oriola, 1959, Foto Quico

*familiars i forasters alhora. Venuts els plàtans,
el fruiter ens obsequiava amb un solo
fent servir de violí el tronc d'una banana.
Tothom et rodejava per aplaudir-te el dibuix.
Tu seguies dibuixant tenaçment, sense perdre un detall,
fins que aconseguies captar l'escena sencera.
El tinc aquí, el dibuix. Vas salvar per sempre més
aquell matí, d'altra banda perdut. La paciència,
les celles corrugades, mossegant-te els llavis,
va fer realitat el dibuix
d'un mercat que dormia encara
a l'Edat Mitjana, poc abans,
de despertar-se i desaparèixer
sota els crits d'un milió de nòmades estiuençs
i d'un penya-segat d'hotels fabulosos.
...amb el record del mocador vermell amb puntets blancs,
dels teus shorts, del jersei sense mànigues...
i d'aquelles cames llargues i morenes que aguantaven el bloc,...*

Citem un passatge que Sylvia Plath deuria escriure al diari però que, si ho va fer, l'exmarit no va considerar que havia de ser publicat.

L'escriptora insisteix en les condicions de vida que han guanyat amb el canvi de casa:

Nunca he disfrutado de unas condiciones tan perfectas: un marido brillante y maravillosamente bien parecido... una casa amplia i tranquila en la que nadie nos interrumpe, sin llamadas telefónicas ni visitas: el mar al final de la calle, las colinas al principio. Perfecto bienestar mental y físico...

Com hem apuntat abans, el matrimoni buscava tranquil·litat i silenci per escriure. Cal recordar que el marit, Ted Hughes, també era poeta. La casa que ara habiten i Benidorm li donen les condicions necessàries perquè treballi com ella vol. Efectivament, fins a ben entrada la dècada dels seixanta, la tranquil·litat al carrer

de Tomàs Ortuño era total. Malgrat que el carrer era la carretera comarcal a Pego, el trànsit era escàs i, sobretot, perquè on vivíem eren quasi les últimes cases del poble i també perquè el parc automobilístic era curt. Ara bé, quan diu que la mar es trobava al final del carrer, del carrer de Tomàs Ortuño, pot semblar que siga una exageració des de l'actual perspectiva, inclús impossible però jo, com a veí de la casa on va viure Sylvia Plath, puc afirmar que sí que era veritat si pujaves al terrat, clar, llavors es veia fins i tot el moll.

Sylvia Plath continua anotant les seues vivències i hi diu:

Ayer, que habíamos salido a última hora de la tarde para comprar vino y aceite, cayó un chaparrón, y los efectos de la luz fueron sorprendentemente hermosos; al mirar hacia el sol, que no se había ocultado, veíamos a través de una plateada lámina de lluvia, una calle cegadoramente brillante entre oscuros caseríos; en la dirección opuesta, entre nubes oscuras, las casas blancas brillaban coronadas por el arco iris más completo y perfecto que he visto nunca, un extremo descansando sobre las montañas y el otro en el mar. Compramos una hogaza en nuestra nueva tienda y, con el júbilo del arco iris, volvimos, entre los recientes e impersonales excrementos de las cabras, a nuestra casa blanca con su brillante arriate de geranios rojos de fuerte aroma.

La tenda de queviures que hi havia al carrer de Tomàs Ortuño en aquell moment era la de Vicenta Llorca i el forn, el *Furó*. Tant una com l'altre encara existeixen.

A propòsit de la *hogaza* és el que a Benidorm diem una *prima de pa assaonat*. I pel que fa a la descripció de la pluja, tenim la veu sensible de la poetessa que s'emociona en veure l'arc de Sant Martí, amb la particularitat que és a Benidorm.

Continuant amb les descripcions que fa de Benidorm, hi tenim:

23 de julio... Por la calle empinada suben del pueblo los últimos carros tirados por burros, familias que vuelven a sus hogares en las montañas, ...Una pareja de chicas que ríen. Un niño delgado que lleva a un perro flaco atado con una correa. Una familia que habla en francés. Una madre con un bebé alborotador con adornos de encaje blanco...

La percepció que Sylvia Plath té del meu carrer quan diu que era empinat també la teníem els que hi vivíem i la resta del poble (cal recordar que el carrer de Tomàs Ortuño es deia fins a l'any 1908 carrer del Calvari i, per tant, costerut) mentre que ara ja no s'aprecia tot i que el desnivell continua sent el mateix per efecte, segurament, de les noves edificacions i l'aparcament de vehicles. A propòsit dels carros i dels burros: la poetessa veu tots els animals igual quan normalment el ruc anava tirant davant i el matxo darrere, tampoc açò té molta importància. I que isqueren de Benidorm famílies podríem entendre que eren els venedors

Figura 7. Carrer de Tomás Ortuño, 1960, Foto Quico.

del mercat —de la plaça— que a diari hi venien i que tornaven als diferents pobles de la comarca. Aquesta descripció que fa del meu carrer és la de la quotidianitat en eixir a la porta de casa i contemplar el paisatge físic i humà.

Unes línies més avant hi diu:

*...me pongo unos pantalones de lana y un impermeable. Voy a salir...
Él se pone vaqueros, camisa y chaqueta negra. Salimos al resplandor de
la luna llena, dejando una luz en la casa...*

Si no és una metàfora ja que l'extracte està intercalat en una reflexió de l'autora, resulta ben estrany que Sylvia Plath poguera resistir el 23 de juliol a Benidorm la calor que tradicionalment fa amb uns pantalons de llana per fina que fóra i un impermeable encara que era de nit i hi haguera refrescat una mica, gairebé impossible; la vestimenta del marit s'hi adequaria més.

I tot seguit, hi continua dient:

*...Me encamino, colina arriba, hacia las montañas carmesíes, blandas
y extrañas, donde los almendros son negros y se retuercen sobre el paisaje
inundado de blancura, con la claridad de la luz blanqueada de la discordia,
no luz de día, sino un daguerrotipo beis, desteñido. Deprisa, más de prisa,
hasta más allá de la estación de ferrocarril. Al volvernos, el mar está lejos,
plateado por la luz...*

O siga, carrer amunt, camí de l'estació del tren. Per a la poetessa, en una nit de lluna plena, la imatge és la del negatiu d'una fotografia, és l'efecte que projecta la llum de la lluna plena, podríem dir que fastamagòrica, sobre els ametlers. D'aquesta anotació extraurem la situació geogràfica però quan l'autora l'escriu el que està fent és projectar el seu interior i transformar la narració en poesia.

Cal insistir que el diari que escriu Sylvia Plath és un material de reflexió constant, amb descripcions i metàfores pròpies del seu tarannà introspectiu i això que està mancat de molts passatges que l'exmarit no va tindre a bé publicar.

És a partir de l'actual Colònia Corral que començaven els bancals d'ametlers. Ara bé, si —hi tornem— no és una metàfora, i no ho sembla, quan diu que va més enllà de l'estació del tren, cal fer un punt i apart i concretar.

Aquest carrer de Tomàs Ortuño era també —com ja s'ha dit— la carretera comarcal a Pego i, per tant, esfaltada però solament amb enllumenat públic fins a l'actual número 55, aproximadament. Volem dir que amb lluna plena i tot, era complicat caminar fins a l'estació del tren i no diguem anar més enllà i passar pel pont sobre el barranc dels Tolls, la situació del qual en l'actualitat és la rotonda ubicada enfront del dipòsit municipal de l'aigua; l'orografia actual del lloc no s'assembla en res al que va veure el matrimoni, ni que fóra de dia. Quan es giren per tornar cap al poble, veuen la mar banyada de lluna plena, efectivament. Tot seguit, però amb un doble interliniat canvia de tema i de dia i ens parla de:

De ropa de trabajo a traje de baño; tomate, pimiento, cebolla y huevos fritos para el almuerzo; siesta honda, agotadora; me levanté completamente molida, recuperándome despacio a fuerza de café. Cruzamos la calle en busca de un poco más de leche para la cena; después de una visita encantadora, la valla blanca con plantas, antes de la casa; casa vieja en la que una campesina de piel curtida nos anunció que la leche estaría muy pronto disponible. Vislumbre de mar azul entre higueras de anchas hojas verdes, llenas de higos todavía verdes; decidimos esperar...

Si, com diu, es posa el banyador, seria per anar a la platja i, si és així, resulta estrany que no explique les sensacions de trobar-se a la platja ni tampoc de la mar que tant li agrada estèticament, ni que esmente l'Illa per la seua

Figura 8. Puig Campana i la serra de la Cortina, 1959 Foto Quico

Figura 9. L'Illa des de la mateixa perspectiva que Sylvia Plath la veia des del xalet de la vídua Mangada, 2010, Foto P.A.

forma triangular ni com l'arena cremava, per exemple. Res de res. I tan se val que anara a la platja de Llevant com la de Ponent. Açò és una evidència clara de què Ted Hughes va tallar per a on li va semblar. És impossible que a Sylvia Plath no li motivara cap sentiment l'experiència d'anar a la platja a prendre el bany o que el sol cremava molt o que l'arena estava molt calenta i que era molt fina i blanca. El detall de l'esgotament en alçar-se de fer la migjornada és la descripció més clara de com ataca la calor durant el mes de juliol a Benidorm i això que no diu res de la suor que haurem de sobreentendre. El que sí que diu és que travessant el carrer van a per llet. Efectivament, unes cases més amunt, Francisco Iborra venia llet, just on ara hi ha un supermercat.

I per acabar, després de la descripció d'uns peixos, hi diu:

Un nadador salió del mar sujetando con la mano un pulpito que retorció largos tentáculos entrelazados y temblorosos; absurda cabeza alargada; el nadador golpeó al pulpo contra la orilla, tentáculos apiñándose y retorciéndose, regalo a pescador.

Veu a distància el nadador o està prop? Amb aquesta descripció s'acaba tota referència a Benidorm en els escrits de Sylvia Plath que l'exmarit va retallar i editar.

Pel que fa als nostres interessos, que no són altres —repetim— que situar Sylvia Plath a Benidorm l'estiu de 1956, no resulten excessivament suggeridors. Tornem a dir que resulta impossible que, una persona amb la sensibilitat artística de poetessa, no faça cap referència als elements destacats de la nostra naturalesa. I així, quan mira la mar no veu l'Illa amb deteniment, ni quan mira les muntanyes veu el Puig Campana o la punta del Canfali amb la forma particular que els caracteritza. És evident que és impensable que això li passara per alt. Però Sylvia Plath sí que veu les muntanyes i les mira però solament les descriu pel color: las

Figura 10. Església i punta del Canfali (Castell), Foto Quico

montañas carmesíes, blandas y extrañas. També és impossible que no diga res de quan ix a passejar pel poble i no descriga el que veu (Figura 10), o de si van fer alguna excursió per la comarca o alguna anècdota o algun fet que la sobtara o que comparara alguna tradició local amb les que ella tenia, per exemple. O que no diga res del fet de dibuixar al mercat.

Per a Sylvia Plath era important la seua vida interior i per això trobem moltes reflexions intercalades en les descripcions i, a pesar de tot, podem dir que tot el que veu i escriu és perquè la du a una reflexió interior de la seua vida, a una reflexió constant de la seua existència. Com ja hem dit més amunt, és la seua forma de ser, és el seu tarannà instrospectiu.

Ara bé, el que ara no hem trobat escrit, apareixerà una mica més explicitat en les cartes que va escriure a sa mare però res comparat amb el que la poetessa deuria escriure sobre Benidorm.

Les referències al Benidorm de l'estiu de 1956 (per cert, uns mesos abans d'aquell any, l'ajuntament va aprovar el Pla General d'Ordenació Urbana que modificaria el nostre poble i les nostres vides) són les d'una turista americana que busca el sol del Mediterrani i que viu en el seu món poètic. Però si l'exmarit no haguera esporgat el que ella deuria escriure, possiblement arribaríem a la conclusió que Sylvia Plath va ser una turista nord-americana que ens va veure des de l'òptica objectiva d'una poetessa.

També tenim, a títol de complementarietat, el llibre *Cartes d'aniversari* de Ted Hughes on al poema «*Passeig lunar*», en vers narratiu, explica el que els seus ulls van veure i, òbviament, Sylvia Plath també, però de manera diferent i hi diu:

*...et vas impregnar de la rodonesa
de la lluna i del mar i del cel ple d'estrelles, i del poble mariner
emblanquinat i amarat de lluna
i d'un promontori en forma de ganxo que dividia
les dues meitats de la platja. Un gran ocell
caigut al costat de la Mediterrània...*

La descripció de Hughes de la punta del Canfali és encertada, és, diguem-ne, la síntesi, la postal per dir-ho en terminologia turística, de Benidorm però és impossible que Sylvia Plath no la vegea. A títol de curiositat: es va interessar Hughes per saber el nom del promontori?

Al poema «*Febre*», Ted Hughes diu:

*...Alguna coseta vas menjar que t'havia fet mal.
Estirada al llit, indefensa, la febre et feia desvariejar...*

O siga, un còlic, que en cap moment Sylvia Plath esmenta o que Ted Hughes no va publicar. L'exmarit aprofita l'esdeveniment per analitzar la situació de la malalta i de la relació sentimental amb ella.

7 Les cartes a sa mare

Aurelia Schober, la mare de Sylvia Plath, es va encarregar de recopilar les cartes que la seua filla li va escriure així com al seu germà i a alguna altra persona i les va publicar amb el títol *Letters home (1950-1963)* l'any 1975. L'edició que ara s'utilitza és la traducció al castellà *Cartas a mi madre* de l'any 2000.

Figura 11. Vista de la punta del Canfali, Foto Quico

La primera carta que escriu Sylvia Plath a sa mare des de Benidorm és del 14 de juliol de 1956, la segona del 25 i la tercera i última, del 2 d'agost del mateix any.

En la primera carta diu a sa mare que el que ha passat durant aquests dos últims dies és com un conte de fades. És a dir, el 12 de juliol. Si el 7 de juliol escriu des de Madrid, és factible que Sylvia Plath arribara a Benidorm el mateix 12 de juliol de 1956. Però no sabem quan se'n va anar perquè l'última carta des de Benidorm és del 2 d'agost i la següent és del 2 de setembre des d'Anglaterra. Suposem que sa mare va publicar totes les cartes que la seua filla li va enviar.

La idea de vindre a Benidorm no es concreta però en la carta del 29 d'octubre de 1955 diu que somia amb el Mediterrani (el sol) i dos dies després de casar-se escriu al germà i li diu que passaran l'estiu a Espanya i que tenien pensat llogar una caseta al costat de la mar i escriure i aprendre castellà. En aquesta mateixa carta, també li comunica que al marit li ha eixit treball de professor d'anglès per al proper any a Espanya. És el que hi ha escrit!

En la introducció a l'apartat que treballem, sa mare diu abans de començar a transcriure les cartes:

... se fueron a España casi sin dinero a pasar una luna de miel "dedicada a escribir". Sylvia produjo muchos artículos, bocetos y poemas, pese a tener que vivir en condiciones bastante precarias. En sus escritos de aquella época aflora una voz afirmativa, fuerte, cada vez más madura.

Figura 12. La Cala, entrada des d'Alacant, 1959, Foto Quico

Figura 13. Benidorm des de la Cala, 1959, Foto Quico

Si en les anotacions del diari déiem que no és possible que Sylvia Plath no escriguera totes les impressions que va tindre de Benidorm, ara ho farà amb una mica més de detall però tampoc en excés. Si comparem els dos textos, trobem que en algunes anotacions estan compensats perquè la informació que no apareix publicada en un text, apareix explicitada en l'altre. Ara trobarem la dona pròxima a la realitat que viu i que explica a sa mare el que vol que sàpiga i, per tant, és un text més pròxim a un diari de viatge, amb anotacions molt concretes que per als nostres interessos van molt bé. Aquest perfil de diari de viatge és el que no és lògic que no aparega escrit al seu diari.

La primera carta comença de la següent manera:

Por fin hemos encontrado nuestro lugar, nuestra casa, ... ¡Casi no te lo creerías si pudieras ver el lugar donde estoy sentada! Lo que ha pasado en estos dos últimos días es como un cuento de hadas y a penas puedo creer que nuestra residencia de verano sobrepase mis más exóticos y locos sueños. Siento que, por fin, ahora empieza de veras nuestra luna de miel, con nuestros proyectos de vivir tranquilamente, escribiendo y estudiando...

En aquest paràgraf inicial cal destacar dues de les constants que apareixen tant al Diari com ací: com és de meravellós el lloc on es troba, o siga, Benidorm, i la tranquil·litat per poder escriure i estudiar.

De la mateixa manera, al següent paràgraf continua explicant:

Tan pronto como divisé aquel pueblecito...después de una hora de viajar en autobús a través de montes desiertos de arena roja, huertos de olivos y matorrales, todo tan típico y vi aquel mar azul centelleante, la limpia curva de sus playas, sus inmaculadas casas y calles —todo, con una pequeña y relumbrante ciudad de ensueño—, sentí instintivamente, igual que Ted, que ése era nuestro lugar...

Aquesta és la primera impressió que Sylvia Plath té del Benidorm de 1956. Tal i com descriu el viatge d'arribada, el matrimoni ve d'Alacant amb La Unió que en aquell temps era el nom que rebien els autobusos de l'empresa *La Unión de Benisa*. La primera vegada que veu Benidorm és quan arriba a la Cala des d'on es podia contemplar tota la badia i el poble i es queda així de fascinada. En el següent apartat, diu a sa mare el que faltava al *Diario*:

Durante el viaje en autobús nos fuimos volviendo más y más excépticos sobre la posibilidad de alquilar una casa amueblada, con todos los enseres necesarios, y habíamos empezado a pensar, con pesar, que quizá lo más conveniente sería una habitación de hotel, con baño, buena ventilación y luz, etcétera, cuando una mujer pequeña y vivaracha de ojos negros, que iba en el asiento delantero del nuestro, se volvió a preguntarnos si hablábamos francés. Al contestarle que sí, nos informó que tenía una casa muy bonita a orillas del mar, con jardín y amplia cocina, y que alquilaba habitaciones para el verano. Sonaba casi demasiado hermoso para ser cierto, pues combinaba las ventajas de una casa para nosotros solos, que no podíamos pagar, con las comodidades de un hotel.

Ara que vindre de turista a Benidorm es fa amb viatge i hotel contractats i pagats de bestreta, amb Sylvia Plath i el seu marit tenim l'exemple de com es viatjava en aquells anys. La infraestructura hostalera de Benidorm estava començant i es componia d'escassos hotels i pensions però també es llogaven les cases particulars o bé alguna habitació amb dret a cuina que consistia en què el llogater podia fer ús de la cuina. Eren els turistes que no podien pagar-se un hotel, sobretot si tenim en compte que venien a passar un o dos mesos. A més, vegem com entra en escena una dona que els ofereix llogar una casa i li la lloguen, així, directament. Aquesta dona apareix al *Diario* com la vídua Mangada que n'era la propietària i de la qual ja n'hem parlat.

Quan la poetessa i el seu marit arriben a Benidorm, hi diu:

Bien, nos condujo por aquellas calles inundadas de luz, con carros tirados por burros, un mercado al aire libre con frutas y verduras frescas y vistosas tiendas; una extraña mezcla de pobreza, limpia y llena de colorido, y hoteles color pastel, todo aparentemente, como si lo acabasen de construir ...nuevísimo, con los más modernos estilos amalgamados a la sencilla arquitectura del lugar. Muy extraño porque Benidorm, recién descubierta por los turistas, excepto sus hoteles no tiene nada de comercial, y se extiende a lo largo de un kilómetro y medio bordeando la curva de su bonita playa, perfecta, con olas transparentes como cristal que rompen en la orilla y una isla rocosa en medio de la bahía, en un mar de un azul increíble; añil hasta el horizonte y agua marina centelleante cerca de la costa.

És la descripció que Sylvia Plath fa del que veu quan toca terra en baixar de La Unió per dirigir-se al xalet acabat de llogar. La Unió, en aquella època, tenia la

Figura 14. Mercat al carrer de la Travessia de Sant Miquel, 1956, Foto Quico

parada, quan venia d'Alacant, a l'entrada del poble que actualment és enfront de l'entrada al passeig de Colom. Això vol dir que per arribar al xalet situat a la platja de Llevant van haver de passar per qualsevol carrer però, segurament, ho feren pels carrers de Sant Domingo, Martínez Oriola o Sant Miquel ja que veu el mercat diari que hi havia des de la plaça de la Constitució, continuava pel carrer de Martínez Oriola (en una part del trajecte) i el carrer de la Travessia.

Figura 15. Mercat al carrer Martínez Oriola, 1963, *Boletín del Ayuntamiento de la villa*, Benidorm, Foto G. Franco Mauri

És difícil concretar però si tenim en compte la distància més curta, haurien d'anar pel carrer Sant Domingo per arribar a la plaça de la Constitució i tot seguit travessar l'Alameda i arribar al carrer de Carmela Martínez per eixir al Torrejón; o bé, pel carrer Sant Miquel, carrer de Cols, travessar l'Alameda, carrer de la Puríssima i eixir al Torrejón per dirigir-se cap al xalet de la vídua Mangada. En qualsevol cas, la poetessa va descrivint els llocs per on passa. És curiós quan parla d'hotels en plural; tal volta, es refereix als xalets que hi havia en primera línia de platja. En les actes del plens municipals de la dècada del 50, en referir-se al que actualment diem xalet, hi diuen hotelitos. Pel que fa a la natura, a l'escriptora la meravella i si en el Diario no apareix l'Illa ara s'hi fixa, com era d'esperar.

Quan Sylvia Plath i el seu marit van de camí al xalet que acaben de llogar, va intercalant descripcions fins que arriba al xalet de la vídua Mangada i hi hiu:

Su casa es un gran estudio de color café con leche, más cercana a la playa..., con una palmera y un pino en el patio delantero y jardín a un lado y detrás, lleno de geranios rojos, margaritas blancas, rosales y una higuera ...y a lo lejos unas colinas montañosas; todo de una increíble belleza..

El xalet de la vídua Mangada, es trobava situat on actualment està l'edifici Principado Manila, cantó del carrer València amb l'avinguda d'Alcoi a la platja de Llevant. La descripció del xalet la podem veure en la foto i pel que fa a les serres que descriu, si la descripció continua des de darrere del xalet, seria el Puig Campana o bé la serra Gelada, segons cap a on mirara. En qualsevol cas, li encantava aquell paisatge del Benidorm de 1956.

Tot seguit, l'escriptora descriu la distribució del xalet i l'habitació que han triat de cara a la mar i hi diu:

...De las cuatro habitaciones que tenía para alquilar arriba, nos enamoramos de esta en la que estamos viviendo ahora: ...¡Pero lo que es una gloria es el gran ventanal que da a la terraza! Aquí estoy sentada ahora, secándome el pelo recién lavado, de cara a esa enorme extensión de Mediterráneo azul, chispeante de sol...

El paisatge que contempla ara és la mar de la badia de Benidorm amb el sol de juliol i la sorpren. I tot seguit hi diu:

...Nuestra vida es increíblemente hermosa, y permanecemos anclados aquí hasta el 29 de septiembre, cuando regresaremos a Cambridge, donde yo me quedaré. ¡Hay tantas cosas que contar de este hermoso lugar!...

Malgrat aquesta data, el 2 de setembre escriu a sa mare des de Yorkshire (Anglaterra). En qualsevol cas, Sylvia Plath continua meravellosament bé a Benidorm i no li falten qualificatius per descriure la seua vida de parella.

Figura 16. Platja de Llevant 1958, Foto Simenon

Plath continua explicant a sa mare com viu de bé amb el seu marit i com és de perfecte i també sobre la seua situació d'escriptora. Li explica els seus projectes entre els quals està escriure sobre una correguda de bous que havia vist a Madrid i que tant ella com el seu marit estaven de part del bou i com ho considera una brutalitat, entre altres referències al macabre espectacle. La carta acaba demanant a sa mare que vinga a Benidorm:

Me gustaría que pudieses pasar tu última semana aquí, en vez de en Inglaterra... Trata de hacerlo, aunque sólo sea por unos pocos días. Te encantaría; podrías nadar y tomar el sol, y yo cocinaría...

No hi ha dubte que Sylvia Plath va quedar-se impressionada per Benidorm quan li demana a sa mare que hi vinga. La poetessa estava exultant i volia compartir també amb sa mare el paisatge i la situació de benestar en què es trobava.

El 25 de juliol escriu a sa mare de nou i li diu:

¡Si hubiésemos sabido de antemano en qué clase de lugar íbamos a vivir! Me encantaría que pudieras vernos ahora...

¡Cómo explicarte lo maravilloso que es todo aquí!...

...Nuestra casa es fresca, con losas de piedra; tranquila con vistas a las montañas azuladas e incluso a un rinconcito del mar. En el porche, lleno de geranios, hay una gran parra que le da sombra...

Sylvia Plath continua lloant les excel·lències de Benidorm i descriu la casa del carrer de Tomàs Ortuño, 59, on s'han traslladat després de considerar inhabitable el xalet de la vídua Mangada durant una setmana i que ja se n'ha parlat al Diari. Quan diu que tenia vistes a les muntanyes, també puc afirmar, com ja he dit anteriorment,

Figura 17. Platja de Llevant dècada dels anys 1950, Foto Quico

que com a veí era veritat. Des de ma casa, en aquell moment tres cases més avall d'on va estiuar Sylvia Plat es veia la serra Gelada, entre d'altres. A propòsit de la parra i per a qui no ho sàpiga: la parra es trobava davant de la porta d'entrada i era la forma tradicional que, amb un suport anomenat parral, es tenia per fer ombra i raïm a les cases de camp i en el cas de les cases del poble, la parra es trobava al pati interior. En el cas de la casa on va viure Sylvia Plath, tenia un jardinet davant de la porta d'entrada.

Tot seguit, Sylvia Plath explica que van al mercat —a la plaça— i es meravella de tot el que es ven. Més avant, explica:

... Entonces preparo el almuerzo y nos vamos dos horas a la playa a dormir la siesta y a nadar, cuando toda la gente se ha ido ya a sus casas, y tenemos la playa para nosotros solos...

Açò mateix ho diu en altres paraules al *Diario*. I també al següent paràgraf:

Después, si tenemos tiempo, damos un paseo por los campos de almendros a la luz de la luna, hasta las montañas color púrpura, desde dónde podemos ver el Mediterráneo como una centelleante cinta de plata a lo lejos.

La diferència d'aquest paràgraf amb el del *Diario* és que ara no li diu a sa mare que els ametlers semblen el negatiu d'una fotografia; no li explica la reflexió

Figura 18. Platja de Ponent, 1959, Foto Simenon

íntima del seu pensament. Lligant amb la referència de veure les muntanyes, continua descrivint-les no per la forma sinó pel color, ara púrpura. Aquestes són les últimes anotacions sobre Benidorm, després ja no tornarà a parlar-ne explícitament mai més en prosa.

La següent carta té data del 2 d'agost però, com acabem de dir, no fa cap comentari sobre Benidorm; en la següent, la del 2 de setembre, ja escriu des d'Anglaterra.

8 Resum

L'estada de Sylvia Plath com una turista més, en viatge de noces amb el seu marit, Ted Hughes, va deixar-nos la seua visió del Benidorm que començava a ser redescobert pel turisme (5). És una interpretació realista al mateix temps que poètica a pesar dels dubtes que tenim sobre el volum escrit. No obstant això, amb tot el que hem llegit de Benidorm ens en podem fer una idea prou exacta del que la poetessa va veure i va sentir.

Qui sap si jo veia Sylvia Plath quan passava per davant de ma casa. Jo diria que sí, encara que per la meua edat d'aquells moments no ho puga recordar. Potser era aquella estrangera que fotografiava els gats o aquella que, en veure les portes obertes de les cases, hi entrava encuriósida per saber com vivíem els aborígens d'un país com el nostre, sotmés a la dictadura i econòmicament endarrerit al segle XIX i que gràcies a ells, als turistes europeus, en la dècada

Figura 19. Ametllers, poble, Illa

següent, començaria el llarg camí de millora econòmica que va fer possible també que desapareguera l'emigració dels benidormins i que alguns tornaren al poble. I tot això per arribar al 2007 enfangats en la corrupció urbanística i la destrucció del medi natural i la insostenibilitat. Quanta poesia!

També podem dir que els records que tenim els qui en aquells anys ja havíem nascut ens afloren en comprovar la descripció difuminada de detalls que l'autora escriu des de la impressió que li produeixen; són detalls que nosaltres vam viure i que ella els anota com una experiència passatgera però que també la influiran en els seus poemes i que perduraran en l'eternitat de la literatura.

9 Les poesies escrites durant l'estiu a Benidorm (6)

Durant l'estiu de 1956, Sylvia Plath va escriure a Benidorm quatre poemes, les referències dels quals són Benidorm: «*The Net-Menders*», «*Fiesta Melons*», «*The Beggars*» i «*Departure*».

Les dates de publicació de les poesies, com més avant veurem, que no es corresponen al 1956 és perquè no les va publicar immediatament ja que la poetessa les enviava a les revistes fins que eren acceptades.

Aquesta poesia és la traducció al castellà del poema «*The Net-Menders*» que va aparéixer publicada en BENIDORM BOLETÍN DEL AYUNTAMIENTO DE LA VILLA, corresponent a juny de 1961. L'any 1981 va ser publicada en versió original en el llibre *Sylvia Plath-Collected Poems*, dins l'apartat de l'any 1959. En cap dels poemaris publicats posteriorment es recull aquesta poesia ni tampoc s'esmenta la traducció ara descoberta. Desconeixem qui la va traduir i quina era la relació

Figura 20. Tarrafa, 1959, Foto Quico

que tenia el traductor amb la revista nord-americana *New Yorker* on es va publicar per primera vegada el poema l'any 1960. No obstant això, podríem tindre una pista si en fixem en l'escriptura de Tomás Ortuño que en aquesta poesia l'escriuen *Tomás Ortuño* i en l'original anglés *Tomas Ortuño*. El fet de no utilitzar la grafia castellana ñ, perquè en anglés no existeix, i mantindre-la en la traducció ens pot fer pensar que el traductor desconeixia l'existència de la correcta grafia del cognom.

Tant al diari, com a les cartes que Sylvia Plath va escriure a sa mare, tenim la visió en prosa de Benidorm i hem comprovat que ho fa des d'una perspectiva molt per damunt per als nostres interessos locals tot i que no para de dir les excel·lències ambientals i, repetim, amb dubtes que solament escriguera el que s'ha publicat. Ara és la poetessa qui interpreta la realitat de Benidorm a partir del seu món interior i, per tant, expressa allò que sent, allò que creu, allò que desitja. En qualsevol cas, a pesar de l'ús líric que hi fa, també intentarem seguir el recorregut de Sylvia Plath per Benidorm en aquesta poesia.

Tant el títol *The Net-Menders*, en versió original, com en la traducció castellana, *La remendadora de redes*, no s'ajusta a la realitat de Benidorm, així com tampoc quan es diu que les dones *remendavan*. Les dones que Sylvia Plath veu al meu carrer, i el d'ella durant l'estiueig, elaboraven les xàrcies, les manufacturaven, per tant el nom exacte ha de ser *la xarciera*, és a dir la dona que amb les seues mans confeccionava la xàrcia. Dit açò, el castellanisme *remendar* era usat per a reparar les xàrcies i ho feien els mateixos pescadors. Però no solament al meu carrer hi havia xarcieres sinó que era un ofici de moltes dones del poble.

Abans d'analitzar la poesia també cal matisar *sardine boats* que el traductor al castellà diu *botes sardineros*. Ací, a Benidorm, tenen el nom específic de *tarrafes* (7) que vol dir 'llagut amb llums per pescar sardines, sobretot, i aladroc'.

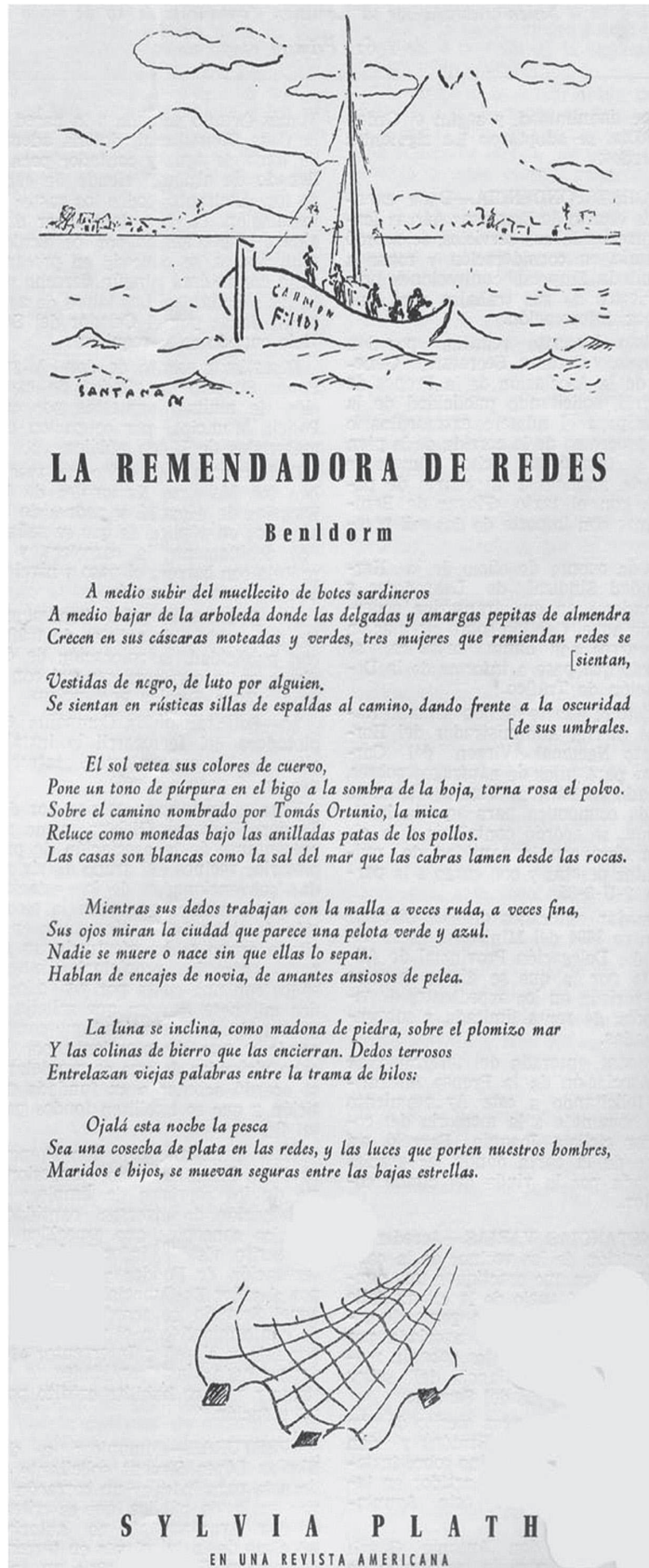

Figura 21. Poesia Les xarxieres

Figura 22. Xarcieres situades al mateix lloc que Sylvia Plath les veuria. Foto de primeries dels anys 60 cedida per Paquita Berenguer

Comencem per la primera estrofa:

A medio subir del muellecito de botes sardineros

A medio bajar de la arboleda donde las delgadas y amargas pepitas de almendra

Crecen en sus cáscaras moteadas y verdes, tres mujeres que remiendan redes se [sientan,

Vestidas de negro, de luto por alguien,

Se sientan en rústicas sillas de espaldas al camino, dando frente a la oscuridad [de sus umbrales.

El primer i segon vers situen el lloc exacte on es troben les tres dones vestides de negre que fan xàrcia. Sylvia Plath veu les germanes Berenguer o bé les germanes Iborra que vivien unes quantes cases més avall d'on ella va passar l'estiu. En aquells anys era habitual, i més a l'estiu, que les dones isqueren a la porta de casa a fer xàrcia. Tenim, com a punt de referència geogràfica el carrer de Tomàs Ortuño que als escrits abans comentats apareix. Quan Sylvia Plath diu que es troba a mig pujar del mollet i a mig baixar de l'ametleral, el moll encara existeix però l'ametleral no, el qual començava a partir d'on actualment es troba la Colònia Corral encara que el primer bancal d'ametlers es trobava a la boca de l'actual carrer Apol·lo XI com ella veia quan hi passava.

La segona estrofa és la descripció de com el sol il·lumina el carrer i la natura:

El sol vetea sus colores de cuervo,

Pone un tono de púrpura en el higo a la sombra de la hoja, torna rosa el polvo.

Sobre el camino nombrado de Tomás Ortuño, la mica

Reluce como monedas bajo las anilladas patas de los pollos.

Quan Sylvia Plath diu al carrer de *Tomàs Ortuño road* tant el podem traduir com carrer o com carretera perquè a més de ser un carrer també era la carretera de Pego. Era un dels pocs carrers esfaltats precisament per ser al mateix temps una carretera comarcal. Tal i com jo recorde el meu carrer, l'esfalt no era com actualment el coneixem i, per tant, la pols feia acte de presència.

La tercera i quarta estrofes aporten la interpretació de la poetessa sobre els suposats pensaments de les dones que no deixa de ser tòpica perquè Sylvia Plath no entenia la llengua que parlaven les dones encara que el marit estudiava castellà i podrien tindre algun intercanvi lingüístic. No obstant això, fixem-nos que Sylvia Plath descriu en el primer vers com confeccionen les malles i com eren de diferents segons el tipus de xàrcia i el material que hi utilitzaven. És evident que quan passava per davant de les xarcieres, s'havia de parar a veure com treballaven i, possiblement, entre ella i el marit intentarien comunicar-se en castellà amb elles, com ja hem apuntat. També cal destacar que ara tracta el poble com una ciutat i el color de les serres ara són de ferro; així mateix l'ús de madona en comptes de verge o mare de Déu distorsiona el significat:

Mientras sus dedos trabajan con la malla a veces ruda, a veces fina,

Sus ojos miran la ciudad que parece una pelota verde y azul.

Nadie se muere o nace sin que ellas lo sepan.

Hablan de encajes de novia, de amantes ansiosos de pelea.

La luna se inclina, como madona de piedra, sobre el plomizo mar

Y las colinas de hierro que las encierran. Dedos terrosos

Entrelazan viejas palabras entre la trama de los hilos:

I aquesta última estrofa mereix una atenció especial:

Ojalá esta noche la pesca

Sea una cosecha de plata en las redes, y las luces que porten nuestros hombres,

Maridos e hijos, se muevan seguros entre las bajas estrellas.

Figura 23. Moll i barques, Foto Quico

És la descripció poètica que Sylvia Plath fa dels pescadors i de la pesca, sintetitzada al màxim, amb el patiment inherent de les dones fins que els familiars no tornaven a casa sans i estalvis de la mar. La poetessa sap captar el sentiment general davant el perill que comportava treballar a la mar.

En definitiva, Sylvia Plath transforma allò que veu al seu món poètic de forma descriptiva i, fins i tot, com ja hem dit, tòpica pel que fa al pensament de les dones. No hem d'oblidar que aquestes poesies són considerades dins el període d'aprenentatge i consolidació poètica. Però, així i tot, hem d'apreciar en aquesta poesia un valor literari transcendental perquè Sylvia Plath dibuixa un Benidorm real des d'una visió poètica, que sinó ha estat la primera en fer-ho, que possiblement sí, té la capacitat de traduir en poesia elements quotidians acompanyats de metàfores que els eleven a la categoria sublim del vers. En qualsevol cas, és un honor que una poetessa com Sylvia Plath deixara constància del seu pas per Benidorm amb poesies com la que acabem de llegir.

The Beggars

Tot seguint l'arxiu Lilly Library de la Universitat d'Indiana, el títol inicial era «*The Beggars of Benidorm Market*» («*Els pobres del mercat de Benidorm*») escrita a Benidorm l'any 1956 i publicada el 1960 en la revista *Chelsea Review*, VII i també en la revista *Crystal Gazer*. L'any 1981, Ted Hughes la va publicar

en *Sylvia Plath-Collected poems* com «*The Beggars*» i classificada en l'any 1956. L'any 2007, dins *Sylvia Plath Reads (Narrated by author)*, VCE books on audio, 2007, apareix el poema.

Llevat del títol en què inicialment apareixia Benidorm, la poesia transcorre al mercat —a la plaça— però no hi ha cap referència geogràfica que puguem citar.

Fiesta Melons

Aquesta poesia va ser publicada per primera vegada en la revista *The Christian Science Monitor* l'any 1959. Ted Hughes va publicar-la en un opuscle d'edició reduïda l'any 1971 amb el títol *Fiesta Melons*. L'any 1981 apareix en *Sylvia Plath-Collected Poems*, classificada dins l'any 1956. En el primer vers diu que a Benidorm hi ha melons però tampoc existeix cap referència geogràfica.

Partida

Los higos en la higuera del patio son tan verdes

como las uvas en la verde viña (8)

Se terminó el dinero.

Y la naturaleza, percibiendo, amarga

sus sabores. Sin luto ni ritos la partida.

El sol reluce sobre el grano verde.

Los gatos juegan entre ramas.

Nuestra penuria no suavizará el recuerdo:

el sol arde, la luna su metálica pátina

escorifica lo plúmbeo de la tierra

muestra; por el contrario

la roca áspera escupe protegiendo la orilla

azul contra el ardor del mar abierto

que golpea brutal y persistente.

Ensuciada por las gaviotas, la cabaña

desnuda su dintel al viento:

ante espigón de roca ocre

*las cabras se tropiezan lentas y peliâcres
para lamer la sal marina.*

El poema original *Departure* va ser publicat per primera vegada en la revista *Nation* l'any 1959. Posteriorment, va aparèixer en l'edició de Ted Hughes *Sylvia Plath-Collected Poems* l'any 1981, classificat dins l'any 1956. En l'antologia traduïda per Jesús Pardo, de l'editorial Visor Libros, el poema *Partida* s'inclou dins el llibre *The Colossus*. Segons el traductor, és el poema que Sylvia Plath escriu en el moment d'anar-se'n de Benidorm. Cal recordar que el matrimoni va estiuar durant una setmana al xalet de la vídua Mangada i la resta de l'estada a la casa situada al carrer de Tomàs Ortuño, 59.

Des del primer vers fins a la meitat de l'onzé, l'autora descriu el context natural que l'envolta ara que s'acomiada. En els dos primers versos ens ajuda a confirmar el que en les cartes a sa mare ja deia: que hi havia una figuera i una parra a la casa on estiuegen però al pati de darrere de la casa; també n'havia als bancals que fitaven al camí que avui és el carrer de Sant Antoni. En la traducció al castellà de *the green vine* per en *la verde viña*, segurament la traducció hauria de ser *vid* perquè com diu Sylvia Plath en una de les cartes *En el porche,....,hay una gran parra que le da sombra...* de raïm. Però de l'onzé al catorzé hi diu:

*...por el contrario
la roca áspera escupe protegiendo la orilla
azul contra el ardor del mar abierto
que golpea brutal y persistente.*

Figura 23. L'Illa, Foto Simenon

A quina roca aspra es refereix? És la punta del Canfali? O és l'Illa? Tenim arguments per a afirmar que tant pot ser una com l'altra. Podem dir que és la punta del Canfali perquè és una roca però també ho és l'Illa a la qual Sylvia Plath en les cartes a sa mare diu ...*una isla rocosa en medio de la bahía*... De la mateixa manera podem pensar que l'Illa protegeix la vora blava perquè està al mig de la badia i per això escup, atura, les ones embravides de la mar oberta. Però també, la roca aspra pot ser la punta del Canfali per la mateixa raó ja que és una punta que s'endinsa dins la mar i també atura les ones. En qualsevol cas, Sylvia Plath, —com és una constant en els textos que escriu des de Benidorm—, veu la realitat i la passa pel sedàs de la seua poesia sense concretar, la qual cosa com hem vingut dient des del principi no és bo per als nostres interessos locals de situar-la geogràficament. Però això, vist amb una perspectiva poètica més global, no té excessiva importància perquè el que interessa és la poesia per ella mateixa.

El tres últims versos recorden un vers de Les xarciadores: *Las casas son blancas como la sal del mar que las cabras lamen desde las rocas.*

10 Conclusió

Quan Sylvia Plath va vindre a Benidorm l'estiu de 1956, va escriure el que va veure i el que va experimentar. Gràcies a això tenim un recull de pàgines que ens transporten a un temps en què no era habitual tindre Benidorm com a tema de creació literària. Però, sobretot, tenim la visió d'una dona observadora imparcial que es fixa en la quotidianitat d'un poble del qual ara solament tenim el record a través de les imatges de la prosa i de les poesies que l'escriptora nord-americana va crear.

11 Agraïments

A totes les persones que ara cite, els done les gràcies per haver-me ajudat en algun moment del procés d'investigació i creació del treball: a mon pare i a ma mare, a Merxe, a Laia i a Arnau, a Cinto Llorca, a Quico, a Paquita Berenguer, a la família Cortés Llorca, a Josep M. Sobrer, a Pere Pérez Berenguer

12 Bibliografia consultada

Sylvia Plath-Collected Poems, Ed. Faber & Faber Ltd., 1981

Arbres d'hivern, Edicions del Mall, Barcelona, 1985 (traducció de Montserrat Abelló)

Ariel, Ed. Columna, Barcelona, 1994 (traducció de Montserrat Abelló i Mireia Mur)

Sylvia Plath, dins *Poesia anglesa i nord-americana contemporània. Antologia*, (a cura de D. Sam Abrams), Ed. 62, Barcelona, 1994

Diarios, Sylvia Plath, Alianza Editorial, 1996 (traducció de José Luís López Muñoz)

Cartes d'aniversari, Ted Hughes, Edicions 62-Empúries, 1999 (traducció de Josep M. Fulquet i Pauline Ernest)

Cartas a mi madre, Sylvia Plath, Edit. Grijalbo Mondadori, Barcelona, 2000 (traducció de Montserrat Abelló i Mireia Bofill)

Sóc vertical. Obra poètica 1960-1963, Ed. Proa, Barcelona, 2006 (traducció de Montserrat Abelló)

La desintegración de la vida, Cecilia Bustamante, *Literary Relations and International Literature* (versió prèvia), Universidad de Texas, Austin, 1980

Sylvia Plath (1932-1963), Helena Fuentes Blanco, Literaturas.com

Influencias pictóricas en la poesía de Sylvia Plath, Viorica Patea, *Atlantis, Revista de la Asociación española de estudios anglo-americanos*, Vol. IX, 1987

Sylvia Plath: Más allá de los mitos, Lisa Liibbe Lara

Sylvia Plath. La flor del jardín de arena, Agustina Jojart, *La máquina del tiempo, revista de literatura*

Sylvia Plath: autobiografía de una fiebre, Elizabeth Hulverson, ESTUDIOS. filosofía-historia-letras Otoño, 1993 .

NOTA: les fotografies formen part del treball d'investigació dut a terme per l'autor.

NOTES:

(1) De la casualitat al descobriment de Sylvia Plath: vull deixar constància de com una part de la literatura universal pot passar desapercibuda i com gràcies a diferents casualitats enllaçades ens la fa descobrir.

La primera notícia que vaig tindre de Sylvia Plath me la va donar Cinto Llorca, tècnic de Cultura de l'ajuntament de Benidorm i gran lector, l'any 2004. Llegia els diaris de l'autora que Ted Hughes havia publicat i em va comentar i llegir com l'autora havia estat a Benidorm durant el viatge de noces.

La segona notícia, l'estiu de 2006, alhora que descobriment de la poesia «*The Net Menders*» traduïda al castellà com «*La remendadora de redes*», va vindre de la mà de la família Cortés-Llorca en cedir-me la col·lecció del butlletí que l'ajuntament va editar des de l'any 1959 fins a les darreries dels anys 60.

I la tercera, i última abans d'investigar l'autora, va ser el setembre de 2006 en publicar-se *Sóc vertical*, traducció al català de tres llibres de poemes publicats anteriorment i d'altres poemes solts.

(2) El text que ara s'edita va ser publicat per primera vegada en la Revista de Festes Majors Patronals de Benidorm l'any 2007, per tant, totes les dades cronològiques fan referència a aquest any.

(3) Vaig posar-me en contacte amb Frieda Hughes per sol·licitar-li una fotografia de sa mare o de son pare i sa mare quan van estar a Benidorm i em va contestar que encara que li sonava interessant el que estava fent no podia facilitar-me cap ajuda. Això sí, m'informava que si estava usant algun text de sa mare havia de sol·licitar permís a l'editorial. Com diuen ells, *Non comment!*

(4) L'any 1951, l'ajuntament de Benidorm li posa el nom de carrer d'Alcoi.

(5) No oblidem que l'any 1862, Benidorm ja havia estat descobert pels estiuejants *...y forasteros que concurren en la estación de verano á tomar los baños de mar...* Vegeu ALMIÑANA OROZCO, P.: *Els topònims de Benidorm (1321-1955)*, Ed. Ajuntament de Benidorm, 2001.

(6) Els manuscrits de les poesies de Sylvia Plath es troben dipositats a la Universitat d'Indiana (EE.UU).

(7) Tan el *Diccionari Català-Valencià-Balear* com el *Diccionari etimològic* de Joan Coromines recullen el significat que se li dona a Benidorm.

(8) El tercer vers *Shading brickred porch tiles* (= *que ombrreja les teules vermelles del porxe*) no ha estat traduït en l'edició que s'ha utilitzat.